

[Εργαλεία]

Αρχές Σύνταξης της Αρχαιοελληνικής Γλώσσας

ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

- ΕΙΣΑΓΩΓΗ
- ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ
- ΤΑ ΣΥΝΔΕΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ
- ΤΟ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ
- ΕΠΑΥΞΗΜΕΝΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

§1.1. Ως υποκείμενο των προσωπικών ρημάτων χρησιμοποιούνται τα ουσιαστικά (ή κάποιος όρος ισοδύναμος με ουσιαστικό) σε πτώση πάντοτε ονομαστική.

ΘΟΥΚ 1.1.1 *Θουκυδίδης ... ξυνέγραψε* ο Θουκυδίδης συνέγραψε.

ΘΟΥΚ 1.28.1 *ἐπύθοντο οἱ Κερκυραῖοι* πληροφορήθηκαν οι Κερκυραίοι.

ΞΕΝ ΚΑναβ 1.5.6 *ὁ σῖτος ἐπέλιπε* τέλειωσαν τα τρόφιμα.

ΔΗΜ 18.6 *οἱ νόμοι κελεύουσι* οι νόμοι προστάζουν.

ΠΛ Φαιδ 59d *ἔως ἀνοιχθεῖν τὸ δεσμωτήριον* ώσπου να ανοίξει το δεσμωτήριο.

§1.2. Τη λειτουργία του υποκειμένου μπορούν να αναλάβουν και οι παρακάτω όροι, οι οποίοι ισοδυναμούν με ουσιαστικό:

• Αντωνυμίες και αριθμητικά:

ΔΗΜ 54.17 *θαυμάζω γὰρ ἔγωγε* εγώ τουλάχιστον εκπλήσσομαι.

ΔΗΜ 20.73 *ἐπειδὴ δ' οὐχ ἦκον οὗτοι* κι όταν αυτοί δεν επέστρεψαν.

ΔΗΜ 45.64 *ἐπειδὴ δ' ἀπώλετ' ἐκεῖνος* κι όταν εκείνος καταστράφηκε.

• Ουσιαστικοποιημένα επίθετα ή μετοχές:

ΙΣΟΚΡ 10.49 *οἱ δὲ βάρβαροι* τοσοῦτον ἐφρόνησαν οι βάρβαροι απέκτησαν τόση αυτοπεποίθηση.

ΛΥΣ 19.2 *πάντες ἴσασιν* όλοι γνωρίζουν.

ΘΟΥΚ 2.34.4 ξυνεκφέρει δὲ ὁ βουλόμενος καὶ ἀστῶν καὶ ξένων συμμετέχει στην τελετὴ της εκφοράς (των νεκρῶν) ὅποιος θέλει και ἀπὸ τους πολίτες και ἀπὸ τους ξένους.

• **Αναφορικές προτάσεις:**

ΛΥΣ 12.35 ὅσοι δὲ ξένοι ἐπιδημοῦσιν, εἴσονται πότερον ἀδίκως τοὺς τριάκοντα ἐκκηρύττουσιν ἐκ τῶν πόλεων ἢ δικαίως· κι ὅσοι ξένοι βρίσκονται στην πόλη μας θα μάθουν αν δίκαια ἢ ἀδίκαια ἀπελαύνουν τους Τριάκοντα ἀπὸ τις πόλεις τους.

ΛΥΣ 31.23 ὅστις γὰρ περὶ τοὺς ἑαυτοῦ ἀναγκαίους τοιαῦτα ἁμαρτάνει ἁμαρτήματα, τί ἂν περὶ γε τοὺς ἄλλοτρίους ποιήσειεν; ὅποιος διαπράττει τέτοια ἀδικήματα σε βάρος των δικῶν του συγγενῶν, τι θα ἦταν ἀραγε ικανὸς να πράξει αναφορικά με τους ξένους;

• **Εμπρόθετο, επίρρημα ἢ γενική με ἄρθρο:**

ΘΟΥΚ 8.75.3 ξυνώμνυσαν δὲ καὶ Σαμίων πάντες τὸν αὐτὸν ὄρκον οἱ ἐν τῇ ἡλικίᾳ· ορκίστηκαν συγχρόνως κάνοντας τον ἴδιο ὄρκο και ὅλοι οι Σάμιοι που βρίσκονταν σε ἡλικία στράτευσης.

ΘΟΥΚ 2.11.4 ἄδηλα γὰρ τὰ τῶν πολέμων· γιατί η ἐκβαση των πολεμικῶν επιχειρήσεων εἶναι ἀγνώστη.

• **Ἐναρθρο ἀπαρέμφατο:**

ΠΛ Φαιδ 71c τῷ ζῆν ἐστὶ τι ἐναντίον, ὥσπερ τῷ ἐγρηγορέναι τὸ καθεύδειν· υπάρχει κάτι το ἀντίθετο πρὸς τη ζωή, ὅπως ο ὕπνος εἶναι ἀντίθετος πρὸς την ἐγρήγορηση.

• Ὅταν το υποκείμενο δηλώνει ποσὸ κατὰ προσέγγιση, τότε ἐκφέρεται ἐμπρόθετα με τις προθέσεις εἰς, ἀμφί, περί, κατὰ, ὑπέρ και αιτιατική:

ΞΕΝ Ελλ 6.5.10 ἔφυγον εἰς Λακεδαιμόνα περὶ ὀκτακοσίους· κατέφυγαν στη Σπάρτη περίπου οχτακόσιοι.

ΘΟΥΚ 1.8.1 ὑπὲρ ἧμιν (τῶν τεθνεώτων) Κᾶρες ἐφάνησαν· πάνω ἀπὸ τους μισοὺς νεκροὺς ἀποδείχτηκαν Κᾶρες.

ΛΥΣ 13.8 εἰ κατασκαφεῖ τῶν τειχῶν τῶν μακρῶν ἐπὶ δέκα στάδια ἑκάτερου· αν γκρεμιστεῖ σε ἑκταση δέκα σταδίων καθένα ἀπὸ τα μακρὰ τείχη.

§1.3. **Παράλειψη του υποκειμένου.** Το υποκείμενο του ρήματος παραλείπεται κανονικὰ ὅταν εἶναι ἀντωνυμία του πρώτου ἢ δευτέρου προσώπου, ὅπως συμβαίνει και στα νέα ελληνικά, γιατί υποδηλώνεται ἀπὸ την κατάληξη του ρήματος. Διατηρεῖται μόνο στις περιπτώσεις που ἐκφράζεται ἔμφραση ἢ ἀντιδιαστολή.

ΔΗΜ 15.6 παρελθὼν πρῶτος ἐγὼ παρήνεσα· ἀφού ἀνέβηκα στο βῆμα πρῶτος ἐγὼ σας συμβούλευσα (ἔμφραση).

ΔΗΜ 48.3 οὐκ ἐγὼ αἰτίος εἰμι τοῦ εἰς τὸ δικαστήριον εἰσιέναι, ἀλλ' οὗτος αὐτός· δεν εἰμαι ἐγὼ αἰτίος της παραπομπῆς του στο δικαστήριο, ἀλλὰ αὐτός ο ἴδιος (ἀντιδιαστολή).

§1.4. Το υποκείμενο του ρήματος σε τρίτο πρόσωπο παραλείπεται συνήθως ὅταν (α) μπορεῖ να ἐννοηθεῖ εὐκόλα ἀπὸ τα συμφραζόμενα, (β) εἶναι ἀόριστο, ὁπότε ἐννοεῖται ὡς υποκείμενο η ἀόριστη ἀντωνυμία τις ἢ ο κάποιος ἄλλος ἀόριστος ὅρος π.χ. οἱ ἄνθρωποι, τὰ πράγματα κ.ά. και (γ) η ἐνέργεια που ἐκφράζει το ρῆμα ἀρμόζει σε ἓνα συγκεκριμένο υποκείμενο, ὅπως με τα ρήματα ἐσάλπιγξε (ὁ σαλπικτής), ἐκήρυξε (ὁ κήρυξ),

ἀναγνώσεται (ὁ γραμματεὺς) κ.ά., καθώς και με ρήματα δηλωτικά φυσικῶν φαινομένων, ὅπως ὕει βρέχει, νίφει χιονίζει, ἀστράπτει, ἔσεισε ἐγινε σεισμός κλπ., για τα οποία ως υποκείμενο εννοείται ὁ θεός ἢ Ζεὺς.

ΞΕΝ Αγ 1.13 μέγα φρονήσας ὁ Τισσαφέρνης ἐπὶ τῷ καταβάντι στρατεύματι προεῖπεν Ἀγησίλαῳ πόλεμον, εἰ μὴ ἀπίοι ἐκ τῆς Ἀσίας (ενν. ὁ Ἀγησίλαος) ὁ Τισσαφέρνης, ἐπεὶ δὴ ἀλαζονεύτηκε ἀπὸ τὴν ἀφίξιν του νέου στρατεύματος, ἀπειλήσε τὸν Ἀγησίλαο ὅτι θα τοῦ επιτεθεῖ, ἀν δὲν ἀποχωρήσει ἀπὸ τὴν Ἀσία.

ΙΣΑΙΟΣ 2.13 ὁ νόμος, ὃς κελεύει τὰ ἑαυτοῦ ἐξεῖναι διαθέσθαι ὅπως ἂν ἐθέλῃ (ενν. τις) ὁ νόμος, ὁ ὁποῖος ὀρίζει ὅτι μπορεῖ κανεὶς νὰ διαθέσει τὴν περιουσία του ὅπως θέλει.

ΞΕΝ ΚΠαιδ 7.3.16 καὶ τὸ μνῆμα ὑπερμέγεθες ἐχώσθη, ὥς φασιν (ενν. οἱ ἄνθρωποι) καὶ τὸ μνῆμα με συσσωρεύσῃ χώματος κατασκευάστηκε τεράστιο, ὅπως λένε.

ΑΙΣΧΙΝ 3.15 τοὺς νόμους ἀναγνώσεται (ενν. ὁ γραμματεὺς) ὁ γραμματέας θα διαβάσει τοὺς νόμους.

§1.5. Συμφωνία του υποκειμένου με το ρήμα. Το ρήμα τῆς πρότασης κανονικὰ συμφωνεῖ με τὸ υποκείμενό του ὡς πρὸς τὸ πρόσωπο καὶ τὸν ἀριθμὸ, ὅπως καὶ στα νέα ἐλληνικά: *σύ λέγεις, ἡμεῖς λέγομεν, οὗτοι λέγουσι*. Ὅταν ὅμως τὸ υποκείμενο εἶναι οὐδέτερο πληθυντικὸ ἀριθμὸ, τότε στὴν αττικὴ διάλεκτο τὸ ρήμα βρίσκεται κανονικὰ σε ἐνικὸ ἀριθμὸ (**αττικὴ σύνταξη**).

ΞΕΝ Ελλ 2.3.11 τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὰ περὶ τὸν Πειραιᾶ *καθηρέθη* γκρεμίστηκαν τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὰ τείχη τοῦ Πειραιᾶ.

ΞΕΝ Ελλ 5.1.32 ὥσπερ τὰ βασιλέως γράμματα ἔλεγεν ὅπως ὀρίζαν οἱ ἐπιστολές τοῦ Βασιλιά.

ΛΥΣ 13.20 τὰ ψηφίσματα <τὰ> ἐξ ἐκείνης τῆς βουλῆς [...] ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου τοῦ ὑμετέρου ἅπαντα ἐγένετο ὅλα ἀνεξαίρετως τὰ ψηφίσματα ἐκείνης τῆς βουλῆς ἐγίναν με σκοπὸ τὴν κατάλυση τοῦ δημοκρατικὸ πολίτευματος.

Ἀκόμη καὶ στὴν αττικὴ διάλεκτο ὅμως, δὲν λείπουν περιπτώσεις πού ἡ αττικὴ σύνταξη παραβιάζεται,

ΞΕΝ ΚΑναβ 1.7.17 φανερὰ ἦσαν καὶ ἵππων καὶ ἀνθρώπων ἵχνη πολλὰ (αντί ἦν) ἦταν ορατὰ πολλὰ ἵχνη καὶ ἀλόγων καὶ ἀνθρώπων.

§1.6. Ὅταν τὸ υποκείμενο εἶναι περιληπτικὸ οὐσιαστικὸ (οὐσιαστικὸ τὸ ὁποῖο γραμματικὰ εἶναι ἐνικὸ ἀριθμὸ, ὡς πρὸς τὴ σημασία του ὅμως δηλώνει πλῆθος προσώπων, π.χ. οἱ λέξεις τὸ πλῆθος, ἡ πόλις, τὸ στράτευμα, ὁ ὄμιλος, κλπ.), τὸ ρήμα εἶναι δυνατόν νὰ βρίσκεται σε πληθυντικὸ ἀριθμὸ, συμφωνώντας με τὸν σημασιολογικὸ καὶ ὄχι τὸν γραμματικὸ ἀριθμὸ τοῦ υποκειμένου (**σύνταξη κατὰ τὸ νοούμενο**).

ΘΟΥΚ 1.20.1 Ἀθηναίων γοῦν τὸ πλῆθος Ἰππαρχον οἶονταί ὑφ' Ἀρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος τύραννον ὄντα ἀποθανεῖν οἱ περισσότεροι λοιπὸν ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους πιστεύουν πως ὁ Ἰππαρχος σκοτώθηκε ἀπὸ τὸν Ἀρμόδιο καὶ τὸν Ἀριστογείτονα, ἐνὺ ἦταν τύραννος.

ΘΟΥΚ 1.125.1 τὸ πλῆθος ἐψηφίσαντο πολεμεῖν ἡ πλειοψηφία υπερψήφισε τὴν πρόταση γιὰ πόλεμο.

ΘΟΥΚ 6.32.2 ξυνεπηύχοντο δὲ καὶ ὁ ἄλλος ὄμιλος ὁ ἐκ τῆς γῆς μαζί με τοὺς προηγούμενους (δηλ. ἐκείνους πού βρίσκονταν πάνω στα πλοία) πρόσθετε τις προσευχές του καὶ τὸ ἄλλο πλῆθος πού βρίσκονταν στὴν ἀκτὴ.

§1.7. Στὴν περίπτωση πού τὸ ρήμα ἔχει περισσότερα ἀπὸ ἓνα υποκείμενα, κανονικὰ βρίσκεται σε πληθυντικὸ

αριθμό. Αν, επιπλέον, τα υποκείμενά του διαφέρουν ως προς το πρόσωπο, το ρήμα συμφωνεί με το επικρατέστερο πρόσωπο (επικρατέστερο είναι το πρώτο σε σχέση με το δεύτερο και το τρίτο, και το δεύτερο σε σχέση με το τρίτο).

ΠΛ Γοργ 523a διενείμαντο τὴν ἀρχὴν ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Πλούτων μοίρασαν τὴν ἐξουσίᾳ μεταξὺ τοὺς ὁ Δίας, ὁ Ποσειδῶνας καὶ ὁ Πλούτωνας.

ΞΕΝ ΚΠαιδ 8.7.1 καὶ ὁ μὲν πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ πάλαι δὴ [...] ἐτετελευτήκεσαν αὐτῷ ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα του ἀπὸ καιροῦ πια τοὺς εἶχαν πεθάνει.

ΠΛ Πρωτ 361a ἐγὼ τε καὶ σὺ μακρὸν λόγον ἑκάτερος ἀπετείναμεν καὶ ἐγὼ καὶ ἐσύ, ὁ καθένας ἀπὸ τῆς σκοπίας του, μιλῆσαμε γιὰ πολλή ὥρα.

ΛΥΣ 18.21 Διόμνηστος καὶ ἐγὼ καὶ ὁ ἀδελφὸς ἐκ μιᾶς οἰκίας τρεῖς ὄντες τριηραρχοῦμεν ὁ Διόμνηστος καὶ ἐγὼ καὶ ἀδελφός μου, τρεῖς ἀπὸ μιᾶς οἰκογένειας, εἴμαστε τριήραρχοι.

§1.8. Ὑπάρχουν ὅμως περιπτώσεις που το ρήμα, παρότι ἔχει περισσότερα ἀπὸ ἓνα υποκείμενα, βρίσκεται σε ἐνικό ἀριθμὸ καὶ συμφωνεῖ ως πρὸς τὸ πρόσωπο με τὸ πλησιέστερο ἢ τὸ επικρατέστερο υποκείμενο.

ΞΕΝ ΚΠαιδ 7.3.11 παρὴν δὲ ὁ Γωβρύας καὶ ὁ Γαδάτας (ἀντὶ παρῆσαν) ἦσαν παρόντες ὁ Γωβρύας καὶ ὁ Γαδάτας.

ΔΗΜ 18.172 ἐκεῖνος ὁ καιρὸς καὶ ἡ ἡμέρα 'κείνη οὐ μόνον εὖνουν καὶ πλούσιον ἄνδρ' ἐκάλει, ἀλλὰ καὶ παρηκολουθηκότα τοῖς πράγμασιν ἐξ ἀρχῆς (ἀντὶ ἐκάλουν) ἡ περίστασις καὶ ἡ ἡμέρα ἐκεῖνη ἀπαιτοῦσαν ἓνα ἄνδρα ὅχι μόνον με καλὰς διαθέσεις γιὰ τὴν πόλιν καὶ πλούσιον, ἀλλὰ καὶ κάποιον που εἶχε παρακολουθήσει ἐξ ἀρχῆς τὴν ἐξέλιξη τῶν πραγμάτων.

ΛΥΣ 19.1 ἐὰν ἐγὼ μὲν μὴ νῦν εὖ εἴπω, οὐ μόνον ἐγὼ ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ δόξει ἄδικος εἶναι (ἀντὶ δόξομεν ἄδικοι εἶναι) ἂν ἐγὼ τώρα δεν υπερασπιστώ σωστά τὴν ὑπόθεσις, ὅχι μόνον ἐγὼ, ἀλλὰ καὶ ὁ πατέρας μου θα φανεῖ ἄδικος.

ΠΛ Νομ 699d ἐπισκόπει μὴν καὶ σὺ καὶ Κλεινίας (ἀντὶ ἐπισκοπεῖτε) ἐξετάστε λοιπὸν κι ἐσύ καὶ ὁ Κλεινίας.